

GESPREKSNOTITIE

Initiatiefvoorstel 58-2026 – invoering lobbyregister, openbaarmaking agenda's en lobbyparagraaf

Reactie van de indieners op de zienswijze van het college van 26 juni 2026.

Op 29 juni jl. ontving de gemeenteraad de zienswijze van het college op initiatiefvoorstel 58-2026 dat ziet op de invoering van een lobbyregister, een lobbyparagraaf en de openbaarmaking van de agenda's van collegeleden en hoge ambtenaren. Wij waarderen het dat het college het belang van transparantie in de totstandkoming van beleid en de versterking van de democratische controle onderschrijft, en dat hij de drie voorgestelde instrumenten in beginsel als zinvolle bijdragen aan dat doel beziet. Die gedeelde uitgangspositie biedt wat ons betreft een goede basis voor het vervolgesprek dat wij op 7 juli met elkaar zullen hebben over het initiatiefvoorstel.

Tegelijkertijd voorziet de zienswijze in een ander tijdpad en een andere route dan het initiatiefvoorstel: het college stelt voor om landelijke ontwikkelingen en ervaringen bij andere gemeenten eerst af te wachten, en op basis daarvan begin 2027 zelf met een voorstel te komen. Met deze gespreksnotitie willen wij de raad en het college meenemen in de overwegingen die ons ertoe brengen het initiatiefvoorstel niettemin in stemming te brengen, en het college dringend in overweging te geven het voorstel op 7 juli aanstaande te omarmen en 'oordeel raad' te laten. Het college en de raad zijn het immers eens over het doel. Het verschil is alleen wie de eerste stap zet. Omdat het gaat om een instrument dat de controlerende taak van de raad ondersteunt, is het logisch dat de raad nu de kaders vaststelt en het college vervolgens de uitvoering uitwerkt.

1. *Het advies en voorstel van de Open State Foundation*

Om recht te doen aan de gerechtvaardigde aandachtspunten die het college noemt – effectiviteit, uitvoerbaarheid, juridische inbedding, administratieve lasten – hebben de indieners de *Open State Foundation* gevraagd om voor Maastricht een onderbouwing van de praktische uitvoerbaarheid en een kostenraming op te stellen. Het resultaat daarvan valt te vinden als afzonderlijk stuk bij de vergaderstukken onder het betreffende agendapunt.

De [Open State Foundation](#) is een onafhankelijke, non-profit organisatie die zich sinds 2012 inzet voor digitale transparantie van Nederlandse overheden. Zij ontwikkelt open databronnen, technische standaarden en concrete instrumenten op het terrein van politieke en bestuurlijke openheid, en wordt in dat werk gesteund door onder andere de mondiale *Open Society Foundations*, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en diverse particuliere fondsen. De stichting heeft de afgelopen jaren onder meer de gemeenten Amsterdam, Den Haag en Eindhoven geadviseerd over de vormgeving van een lokaal lobbyregister, en is een gesprekspartner van het ministerie van BZK, *Transparency International Nederland* en de bijzonder hoogleraar Integriteit van het lokale bestuur van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Voor Maastricht heeft de Open State Foundation een tweeledig pakket uitgewerkt (zie bijlage):

- In fase 1 (ontwikkeling) levert de stichting binnen enkele weken een werkend online model van het register, toegesneden op de Maastrichtse situatie en op basis van definities die zijn

ontleend aan de aanbevelingen van de Raad van Europa uit 2017. Onderdeel van deze fase zijn twee interactieve sessies met politieke en ambtelijke besluitvormers, waarin het model wordt toegelicht en getoetst. De geraamde kosten bedragen circa **EUR 20.000,-**.

- In fase 2 (implementatie) wordt het model – op basis van de feedback uit fase 1 – omgezet naar de ICT-omgeving van de gemeente Maastricht. Daarbij worden een praktische handleiding ontwikkeld en trainingen verzorgd voor secretariaten en andere betrokkenen. De geraamde kosten zijn afhankelijk van de bestaande infrastructuur en bedragen **tussen EUR 30.000 en EUR 60.000**.

Daarmee komt de totale investering op een bedrag tussen **EUR 50.000 en EUR 80.000,-**. Dat is een bedrag dat zich naar onze opvatting goed verhoudt tot de bestuurlijke winst die met het instrument wordt geboekt, en dat in lijn ligt met wat andere gemeenten voor vergelijkbare trajecten hebben gereserveerd. De onderbouwing van de *Open State Foundation* biedt het college bovendien een concreet vertrekpunt voor de uitwerkingsnotitie waarin het voorstel voorziet: men hoeft niet vanaf de tekentafel te beginnen.

2. De aandachtspunten van het college, nader bezien

Het college noemt drie risico's: onvoldoende uitgekristalliseerde effectiviteit en juridische inbedding, schijntransparantie, en administratieve lasten. Wij menen dat deze drie aandachtspunten reëel zijn, maar dat zij in het samenspel van het initiatiefvoorstel en de uitwerking door de *Open State Foundation* in belangrijke mate worden geadresseerd.

Voor wat betreft de juridische inbedding biedt de Gemeentewet (artikelen 147a lid 1 en 149) een uitdrukkelijke grondslag voor een raadsopdracht aan het college, en biedt de Wet open overheid expliciet de ruimte om verder te gaan dan de wettelijke minimumstandaard voor actieve openbaarmaking. Rotterdam heeft de stap reeds gezet op 30 januari 2025. In het tussenbericht dat het college zelf als bijlage bij zijn zienswijze heeft gevoegd, wordt geen melding gemaakt van juridische obstakels die zich in de uitvoering zouden hebben voorgedaan.

Wat de zorg over schijntransparantie aangaat, willen wij die niet wegwuiven: het is juist dat geen enkel register alle contacten volledig kan afvangen, en dat informele circuits zich zullen blijven onttrekken aan registratie. Maar deze observatie pleit naar onze opvatting eerder vóór dan tegen invoering: een register zet een duidelijke norm waarop bestuurders en belangenbehartigers kunnen worden aangesproken. Het maakt de bestuurlijke werkelijkheid in elk geval voor een groot deel zichtbaar waar dat nu in het geheel niet zo is. De evaluatie na twee jaar, die in het voorstel is opgenomen, biedt bovendien het instrument om bij te sturen wanneer in de praktijk blijkt dat de norm te smal of te ruim is geformuleerd.

In dat verband hechten wij eraan de raad te wijzen op de recente [evaluatiestudie](#), die in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is uitgebracht. De onderzoekers laten daarin overtuigend zien dat inzicht in de betrokkenheid van externen bij publieke besluitvorming langs drie samenhangende dimensies moet worden georganiseerd – toegang, beleidsinbreng en belangenafweging – en dat geen van de gangbare instrumenten die drie dimensies afzonderlijk kan dragen. Een openbare agenda maakt vooral zichtbaar wie toegang krijgt, een lobbyparagraaf ontsluit vooral de opbrengst en de weging van die toegang, en een register plaatst beide in de bredere context van het maatschappelijk krachtenveld. Het is, zo concluderen de onderzoekers, juist de samenhang tussen deze instrumenten die de zorg over schijntransparantie adresseert. Dat het initiatiefvoorstel de

drie instrumenten in één samenhangend pakket voorstelt, volgt daarmee precies de lijn die het meest recente wetenschappelijk onderzoek in opdracht van de rijksoverheid zelf voorstaat.

Ten slotte is de zorg over administratieve lasten in het model van de *Open State Foundation* expliciet meegewogen. Het uitgangspunt is – in hun eigen bewoordingen – 'beter eenvoudig dan perfect': een gestandaardiseerd formulier, een eenmalige registratie door de belangenbehartiger en een korte aanvulling door het secretariaat. De nationale demonstratieversie is door de stichting in drie weken ontwikkeld; dat geeft een indicatie van de orde van grootte waarin we ons hier bewegen.

3. *Waarom wij menen dat de raad nu kan – en moet – besluiten*

Het verschil tussen de route van het initiatiefvoorstel en het voorstel van het college is in de kalender gezien beperkt. Het voorstel mikt immers op inwerkingtreding per 1 januari 2027, het college spreekt van 'begin 2027'. De *bestuurlijke* betekenis van het verschil is echter groter, en daar willen wij graag bij stilstaan.

In de eerste plaats is het politieke momentum er. In aanloop naar de verkiezingen van 18 maart 2026 hebben veel politieke partijen de expliciete belofte gedaan aan de kiezer om een lobbyregister in te voeren in Maastricht. Na de raadsverkiezingen hebben opvallend veel partijen zich uitgesproken voor een vernieuwde bestuurscultuur. Ook in het rijkscoalitieakkoord *Aan de slag* is de invoering van een lobbyregister op nationaal niveau aangekondigd. Door nu te besluiten, vertaalt de raad die breed gedragen wens in een concrete, afdwingbare handeling, in plaats van hem te laten verdampen in een vervolgtraject waarvan de uitkomst nog ongewis is.

In de tweede plaats is het precedent er. Rotterdam heeft het pionierswerk goeddeels reeds verricht. Het tussenbericht waar het college naar verwijst – en dat bij zijn zienswijze is gevoegd – laat bovendien zien dat Rotterdam met steun van het ministerie van BZK, *Transparency International* en de bijzonder hoogleraar Integriteit van het lokale bestuur dóórpakt. Wij kunnen van die *lessons learned* en voortgang profiteren, niet door af te wachten, maar door parallel op te trekken en onze eigen uitwerking te enten op de inzichten die in Rotterdam worden opgedaan.

In de derde plaats – en dit is voor ons als indieners de principiële kern van het verschil van inzicht – gaat het hier om een instrument dat in al zijn onderdelen rechtstreeks ziet op het handelen van het college en de ambtelijke top. Het lobbyregister, de openbaarmaking van agenda's en de lobbyparagraaf beogen de transparantie en controleerbaarheid van het bestuur te versterken. Daarmee zijn het naar hun aard instrumenten die de raad ondersteunen bij de uitoefening van zijn kaderstellende en controlerende taak.

Juist daarom ligt het voor de hand dat de raad eerst de politieke keuze maakt óf deze instrumenten worden ingevoerd en, zo ja, binnen welke kaders. Het college is vanzelfsprekend het aangewezen orgaan om die politieke keuze vervolgens praktisch uit te werken. De door het college voorgestelde route keert die volgorde om, doordat het college eerst zelf een inhoudelijk voorstel ontwikkelt over een instrument dat juist ziet op de transparantie en controleerbaarheid van het eigen handelen. Naar onze opvatting past het beter binnen het duale gemeentebestel dat de raad eerst de kaders vaststelt en het college deze vervolgens uitvoert. Dit sluit aan bij de rolverdeling in het duale gemeentebestel: de raad stelt de politieke kaders en oefent daarop controle uit,¹ terwijl het college verantwoordelijk is voor de

¹ Art. 125 lid 1 Grondwet.

uitvoering.² Dat is precies de volgorde waarop het initiatiefvoorstel inzet: de raad stelt de richting vast op 7 juli, het college komt in Q4 2026 met een uitwerkingsnotitie waarin reikwijdte, format, AVG-protocol en kostenraming worden uitgewerkt, en de raad kan die uitwerking vervolgens beoordelen. Het college behoudt in die volgorde alle ruimte om zijn professionele expertise in te brengen, en de raad behoudt het primaat over de politieke kaders, zoals beoogd in het duale gemeentebestel.

4. Ter afsluiting

Rome is, zoals wij ook in het initiatiefvoorstel opmerken, niet in één dag gebouwd. Onvolkomenheden zullen zich in de eerste fase ongetwijfeld voordoen. Juist daarom voorziet het voorstel in een gedegen evaluatie na twee jaar. Wij hechten eraan om te benadrukken dat het ons niet om een perfect eindbeeld gaat, maar om een werkbaar begin, met de instrumenten om bij te sturen waar dat nodig blijkt.

Wij vinden het in dat verband bemoedigend dat ook de onderzoekers van *Mozaïek van Belangen* uitdrukkelijk pleiten voor ‘verantwoordingsmechanismen gericht op lerend vermogen in plaats van afbreukrisico’s’. Daar komt nog bij dat zij bovendien benadrukken dat de winst evenzeer besloten ligt in een doelgerichte invulling en beter samenspel van bestaande instrumenten, als in het invullen van leemtes met nieuwe. De evaluatie na twee jaar die het initiatiefvoorstel voorziet, sluit daar naadloos op aan: zij biedt de raad, het college én de externe belanghebbenden de ruimte om, in het licht van praktijkervaringen en van de ondertussen op rijks- en gemeentelijk niveau opgedane inzichten, gezamenlijk bij te sturen. Het instrument is daarmee geen sluitstuk, maar een begin van een gezamenlijk proces. Dat is exact wat wij voor ogen hebben en wat wij op 7 juli aan de raad voorleggen.

Wij vragen het college daarom met klem om het voorliggende voorstel te omarmen als gedeeld vertrekpunt, en samen met ons en de *Open State Foundation* de uitwerking in Q4 2026 voortvarend ter hand te nemen. En wij vragen onze ambtsgenoten om het voorstel op 7 juli te steunen, in het vertrouwen dat wij met dit besluit gezamenlijk een belangrijke stap zetten naar een opener, navolgbaarder en daarmee – wat ons betreft – beter Maastrichts bestuur.

² Art. 160 lid 1 sub b Gemeentewet.